In de zaak 66-63:

**de Regering van het Koninkrijk der Nederlanden,**

vertegenwoordigd door prof. mr. W. Riphagen, juridisch adviseur van het Ministerie van Buitenlandse Zaken te 's-Gravenhage,

bijgestaan door mr. D. J. Veegens, advocaat te 's-Gravenhage,

ten deze domicilie gekozen hebbende ter Ambassade van het Koninkrijk der Nederlanden te Luxemburg,

*Verzoekster*

tegen

**Hoge Autoriteit van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal,**

vertegenwoordigd door dr. Erich Zimmermann, juridisch adviseur bij de Hoge Autoriteit, als gemachtigde,

bijgestaan door mr. C. R. C. Wijckerheld Bisdom, advocaat te 's-Gravenhage,

ten deze domicilie gekozen hebbende ten kantore van de Hoge Autoriteit te Luxemburg aan de Place de Metz 2,

*Verweerster*

betreffende de nietigverklaring van de beschikkingen 5-63 en 6-63 van 20 maart 1963 houdende ontheffing van de verbodsbepaling met betrekking tot de gemeenschappelijke verkoop van brandstoffen door de kolenmijnondernemingen van het Ruhrbekken, verenigd in de verkoopkantoren voor de verkoop van Ruhrkolen „Geitling" en „Präsident",

wijst

## HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt:

A. M. Donner, *President,*
Ch. L. Hammes en A. Trabucchi (*Rapporteur*), *Kamerpresidenten,*
L. Delvaux, R. Rossi, R. Lecourt en W. Strauss, *Rechters,*
*Advocaat-Generaal:* M. Lagrange,
*Griffier:* A. Van Houtte,

het volgende

## ARREST

### I — De aan het geding ten grondslag liggende feiten

Overwegende dat de aan het geding ten grondslag liggende feiten als volgt kunnen worden samengevat:

Bij haar beschikkingen 5-56, 6-56, 7-56 en 8-56 verleende de Hoge Autoriteit aan de kolenmijnondernemingen van het Ruhrbekken ontheffing van de verbodsbepaling om zich voor de gemeenschappelijke verkoop te verenigen in drie verkoopkantoren voor de tijd van drie jaar. Bij beschikking 17-59 werd deze ontheffing voor de tijd van één jaar verlengd en stelde de Hoge Autoriteit vast dat de werkwijze van deze organisaties dikwijls niet in overeenstemming was geweest met de ontheffingen van de verbodsbepalingen en dat in plaats daarvan een uniform afzetsysteem werd voortgezet dat met de voorschriften van het Verdrag in strijd is.

Bij de beschikking 16-60 heeft de Hoge Autoriteit het door vrijwel alle kolenmijnondernemingen van het Ruhrbekken ingediende verzoek tot ontheffing van de verbodsbepaling voor de oprichting van één enkele uniforme verkooporganisatie afgewezen.

Nadat bedoelde ondernemingen tegen deze afwijzing beroep hadden ingesteld (zaak 13-60), heeft de Hoge Autoriteit bij beschikking no. 17-60 de vroegere ontheffingen tijdelijk verlengd.

Ingevolge het arrest van het Hof van 18 mei 1962, waarbij het beroep 13-60 werd verworpen, heeft de Hoge Autoriteit bij beschikking 6-62 het einde van de geldigheidsduur van bedoelde ontheffingen bepaald op 31 maart 1963.

De kolenmijnondernemingen van het Ruhrbekken sloten daarop nieuwe overeenkomsten waarbij zij zich voor de gemeenschappelijke verkoop van hun produkten in twee groepen verenigden, in dier voege dat de verkoop zou plaatsvinden door de verkoopkantoren „Geitling" en „Präsident", welke elk voor één dier groepen zou optreden.

Op 20 maart 1963 heeft de Hoge Autoriteit bij de litigieuze beschikkingen 5-63 en 6-63 (Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen van 10 april 1963, no. 57) voor deze overeenkomsten ontheffing van de verbodsbepaling verleend;

## II – Conclusies van partijen

Overwegende dat *verzoekster* concludeert dat het den Hove moge behagen:

„de beschikkingen 5-63 en 6-63 van de Hoge Autoriteit der E.G.K.S. van 20 maart 1963 te vernietigen";

„de Hoge Autoriteit te veroordelen in de kosten van het geding".

Overwegende dat *verweerster* concludeert dat het den Hove moge behagen:

„Het beroep te verwerpen en
verzoekster te veroordelen in de kosten van het geding";

## III – Middelen en argumenten van partijen

Overwegende dat de middelen en argumenten van partijen als volgt kunnen worden samengevat:

A – *TEN AANZIEN VAN DE ONTVANKELIJKHEID*

Verweerster heeft de ontvankelijkheid van het beroep niet betwist;

B – *TEN PRINCIPALE*

1. *Het middel schending van wezenlijke vormvoorschriften*

a) *Verzoekster* stelt dat, nu de overeenkomsten en besluiten niet *in extenso* werden gepubliceerd, de motivering der bestreden beschikkingen geen volledige weergave bevat van het door de Hoge Autoriteit goedgekeurde stelsel.

*Verweerster* antwoordt dat de Hoge Autoriteit volgens het Verdrag niet gehouden is tot publikatie van de gehele tekst der overeenkomsten ten aanzien waarvan zij op grond van artikel 65, lid 2, ontheffing van de verbodsbepaling verleent. Ten einde de betrokkenen in de gelegenheid te stellen tot de beoordeling van de wettigheid der goedgekeurde handeling, is het voldoende dat de ontheffingsbeschikkingen de essentiële inhoud van de desbetreffende overeenkomsten weergeven.

*Verzoekster* stelt hier tegenover dat men zich veeleer aan de hand van vennootschapsrechtelijke details een juist beeld kan vormen van hetgeen in werkelijkheid wordt beoogd en waarop het dus voor de ontheffing aankomt. Bij gebreke van een tijdige mededeling van de akten van oprichting van „Geitling" en „Präsident" en van de stukken betreffende de gemeenschappelijke organen „Treuhand" en „Beratung" heeft zij niet kunnen beoordelen of de Hoge Autoriteit essentiële factoren als bijkomstigheden heeft beschouwd.

*Verweerster* merkt op dat zij begin juli 1963 aan de vertegenwoordiger van verzoekster kopieën heeft verstrekt van alle in de aangevallen beschikkingen vermelde overeenkomsten en besluiten. In haar conclusie van repliek, welke in begin november 1963 werd genomen, geeft verzoekster evenwel niet in bijzonderheden die punten van de over-

eenkomsten en besluiten aan, welke in de overwegingen der bestreden beschikkingen onjuist of onvolledig zouden zijn weergegeven. Het moet dus uitgesloten worden geacht dat verzoekster in de uitoefening van haar beroepsrecht werd belemmerd.

b) *Verzoekster* stelt dat met de overwegingen der bestreden beschikkingen niet voldoende wordt aangetoond dat het goedgekeurde stelsel aan de eisen van het Verdrag beantwoordt en dat aan de hand daarvan dus niet kan worden nagegaan of de voor de ontheffing geldende voorwaarden zijn vervuld. Zij voert met name aan dat in de gewraakte beschikkingen geen enkele aandacht wordt gewijd aan de samenstelling en structuur der beide groepen van ondernemingen, noch ook aan de economische verhouding waarin de beide groepen tot elkander staan. De Hoge Autoriteit heeft derhalve geenszins aangetoond dat het goedgekeurde stelsel voldoende waarborgen biedt voor de door het Verdrag geëiste concurrentieverhoudingen (artikel 65, lid 2, sub c). Evenmin wordt enige rechtvaardiging gegeven voor de conclusie dat de overeenkomsten waarvoor ontheffing wordt verleend, bijdragen tot een duidelijke verbetering der verdeling van bedoelde produkten in de zin van artikel 65, lid 2, sub a): de 26ste overweging der bestreden beschikking stelt eenvoudig vast dat aan deze voorwaarde is voldaan. Bovendien heeft de Hoge Autoriteit de vraag of de overeenkomsten waarvoor ontheffing wordt verleend van meer beperkende aard zijn dan voor het doel daarvan noodzakelijk is (artikel 65, lid 2, sub b), slechts voor een deel van de bepalingen dier overeenkomsten onderzocht.

Ten aanzien van de taken van de „Ruhrkohlen-Treuhand GmbH" en de „Ruhrkohlen-Beratung GmbH" merkt verzoekster op dat de daarvan in de overwegingen 6, 7 en 8 der bestreden beschikkingen gegeven definities zo ruim zijn geformuleerd, dat zij tevens van toepassing kunnen zijn op werkzaamheden van geheel andere aard en betekenis.

Verzoekster verwijst voorts naar de hieronder ter ondersteuning van het middel van schending van het Verdrag weergegeven overwegingen.

*Verweerster* stelt dat al deze grieven van verzoekster slechts relevant zijn ter motivering van een klacht wegens schending van het Verdrag: immers de Hoge Autoriteit is niet gehouden in de motivering harer beschikkingen de daartegen mogelijk aan te voeren argumenten te weerleggen.

Verweerster verwijt verzoekster voorts dat zij niet heeft duidelijk gemaakt waarom de punten waarmede de bestreden beschikkingen, zowel rechtens als feitelijk, werden gemotiveerd, niet voldoende zouden zijn. In tegenstelling tot hetgeen verzoekster meent, geeft de eerste alinea van de 26ste overweging wel degelijk duidelijk aan in hoeverre de gemeenschappelijke verkoop tot een verbetering leidt van de verdeling der produkten in de zin van artikel 65, lid 2, sub a). Met betrekking tot het tweede lid van genoemde overweging, hetwelk ziet op de in artikel 65, lid 2, sub b), gestelde voorwaarden, betoogt verweerster dat deze passage een impliciete verwijzing inhoudt naar de overwegingen 27 tot 33 en dat op deze wijze de in bedoelde overweging vermelde grond geacht moet worden te zijn gecompleteerd. Bovendien blijkt uit de overwegingen 20 tot 25 met voldoende duidelijkheid dat aan de voorwaarden van artikel 65, lid 2, sub c) is voldaan.

Wat betreft de werkzaamheden en bevoegdheden van de „Ruhrkohlen-Treuhand GmbH" en „Ruhrkohlen-Beratung GmbH", verwijst verweerster naar de overwegingen 6, 7 en 8, alsmede naar de overwegingen 21, 27 en 28. Voor het overige refereert zij zich aan de op dit punt bij het middel schending van het Verdrag gegeven beschouwingen (zie hieronder sub 3 b);

2. *Ten aanzien van het middel van onbevoegdheid*

*Verzoekster* betoogt dat uit de bepaling van artikel 65, lid 2, 3e alinea, krachtens welke de Hoge Autoriteit ontheffingen kan verlenen „op bepaalde voorwaarden en voor een beperkte tijd" volgt dat deze voorwaarden zoals zij bij de ontheffing worden vastgesteld, de inhoud van de overeenkomst zelf en de uitvoering daarvan *rechtstreeks* moeten regelen. Dit is in casu evenwel niet geschied, want het stelsel van de Hoge Autoriteit bestaat in het nemen van controlemaatregelen,

welke deels van preventieve, deels van repressieve aard zijn (artikel 15, paragraaf 3 en 4 der bestreden beschikkingen). Door een dergelijke regeling te geven heeft de Hoge Autoriteit derhalve de grenzen van haar bevoegdheid overschreden.

De bestreden beschikkingen verlenen niet alleen aan de Hoge Autoriteit zelf, doch ook aan haar diensten de discretionaire bevoegdheid om vast te stellen dat overeenkomsten, besluiten en beslissingen met de voorwaarden der ontheffing in overeenstemming zijn. Bedoelde handelingen zouden op deze wijze door de Hoge Autoriteit of haar diensten uitdrukkelijk dan wel stilzwijgend kunnen worden goedgekeurd langs een andere weg dan die van de in artikel 65, lid 2, van het Verdrag bedoelde ontheffing, terwijl de Lid-Staten die daarentegen bedenkingen zouden hebben, wegens het ontbreken van de nodige publiciteit, niet in de gelegenheid zouden zijn om bij het Hof tegen deze procedure beroep in te stellen. Dit controlesysteem zou derhalve uitlopen op een onrechtmatige „auto-delegatie", analoog met die waarover in het Arrest in de zaak 9-56 werd beslist (Meroni/Hoge Autoriteit).

Ter nadere motivering van deze grieven van onbevoegdheid verwijst verzoekster voorts naar de argumenten aangevoerd ter ondersteuning van het middel van schending van het Verdrag.

*Verweerster* acht het uitgesloten dat het bij de bestreden ontheffingen bedoelde systeem ten gevolge zou hebben dat de Lid-Staten rechtsbescherming zouden missen. Immers artikel 15, 4e lid, van de bestreden beschikkingen verschaft de Hoge Autoriteit geenszins de mogelijkheid om stilzwijgend af te wijken van de verbodsbepalingen der artikelen 4 en 65, 1e lid, van het Verdrag. Dit zou slechts kunnen geschieden door een aanvullende ontheffing krachtens artikel 65, lid 2. Op deze wijze worden de publiciteit en de mogelijkheid bij het Hof beroep in te stellen gewaarborgd. Bovendien kan de verklaring van „geen bezwaar" bedoeld in artikel 15, 3e lid, der bestreden beschikkingen, slechts worden afgegeven door de diensten van de Hoge Autoriteit wanneer de bewuste handelingen in overeenstemming zijn met het Verdrag of met de beschikkingen waarbij de ontheffingen werden verleend.

Wat ten slotte de bevoegdheid betreft om te beoordelen of de bewuste maatregelen gedekt zijn door de ontheffingsbeschikkingen, verklaart verweerster dat de beslissing over de vraag of de maatregelen genoemd in artikel 15, 1e lid, sub a, b en c, met de bestreden ontheffingen in overeenstemming zijn, steeds door de Hoge Autoriteit wordt genomen en dat haar diensten zich beperken tot de mededeling en de tenuitvoerlegging van zodanige beschikking.

Bovendien kan iedere belanghebbende zich – zonodig voor het Hof – tegen een verklaring van geen bezwaar verzetten hetzij die verklaring krachtens artikel 15, paragraaf 3, van de bestreden beschikkingen werd afgegeven door de Hoge Autoriteit, dan wel door een harer diensten.

De in het arrest van het Hof 9-56 gewraakte delegatie van bevoegdheden onderscheidt zich duidelijk van het onderhavige geval, want hier zijn het geen privaatrechtelijke instellingen, maar ambtenaren van de Hoge Autoriteit die over de voor de tenuitvoerlegging der beschikkingen nodige bevoegdheden beschikken. Bovendien hebben – zulks in tegenstelling tot de Brusselse instellingen – de diensten van de Hoge Autoriteit geen enkele waarderingsbevoegdheid;

3. *Het middel van schending van het Verdrag*

a) *Het controle-systeem*

*Verzoekster* stelt dat het Verdrag de Hoge Autoriteit niet toestaat de gebreken van een aan haar goedkeuring onderworpen overeenkomst op andere wijze te corrigeren dan door wijziging of aanvulling van de daaruit voor de betrokken ondernemingen voortvloeiende gedragslijn. Een ontheffingsbeschikking mag niet in de plaats treden van de in artikel 65, lid 2, bedoelde voorwaarden, immers de vraag of daaraan is voldaan moet worden onderzocht voordat een kartel wordt goedgekeurd, en niet door een deels preventieve, deels repressieve, door de Hoge Autoriteit of haar diensten uit te oefenen controle op de door de ondernemingen ter uitvoering van het goedgekeurde kartel genomen maatregelen. Het feit nu dat de Hoge Autoriteit heeft gemeend dat het voor de uitvoering van de onderhavige overeenkomsten noodzake-

lijk was de zeer uitgebreide bevoegdheden in de artikelen 15, 16 en 17 der bestreden beschikkingen te voorzien, bevestigt de stelling dat deze overeenkomsten, zowel wat haar voorwerp als haar gevolgen betreft, niet beantwoorden aan de werking van de mededinging op de gemeenschappelijke markt gelijk het Verdrag die – met name in de artikelen 2, 5, 65 en 66 – beoogt.

*Verweerster* antwoordt dat artikel 15 der bestreden beschikkingen aansluit bij een sinds lang door de Hoge Autoriteit gevolgde praktijk om ondernemingen welke voor een kartel ontheffing hebben verkregen, te verplichten haar mededeling te doen van zekere maatregelen welke zij ter uitvoering van de overeenkomst treffen. De onderhavige bepaling duidt slechts iets nauwkeuriger en volledige dan gewoonlijk de maatregelen aan waarvoor de verplichting tot aanmelding bestaat, zulks ten einde de Hoge Autoriteit in staat te stellen tot het uitoefenen van toezicht op de kartels waarvoor ontheffing werd verleend. Een dergelijk toezicht is noodzakelijk, aangezien kartelovereenkomsten welke haar ter fine van ontheffing worden voorgelegd in de regel slechts in algemene bewoordingen gestelde bepalingen bevatten en voorts wegens het grote belang van de later door de betrokkenen te nemen uitvoeringsmaatregelen.

Het voorschrift van artikel 16 der bestreden beschikkingen, volgens hetwelk de Hoge Autoriteit geregeld zal controleren of de verkoopkantoren binnen de grenzen blijven van de verleende ontheffingen, was in nagenoeg dezelfde vorm te vinden in de oude ontheffingsbeschikkingen 5, 6 en 7-56, alsmede in de beschikkingen 19-57 inzake de Oberrheinische Kohlen Union en 30-56 inzake het Comptoir belge de charbon. Artikel 16 gaat in zoverre iets verder dat het bepaalt dat regelmatig controle zal worden uitgeoefend op de uitvoer naar derde landen en op de bedrijvigheid van de „Ruhrkohlen-Treuhand GmbH" en de „Ruhrkohlen-Beratung GmbH".

In artikel 17 wordt slechts bepaald op welke wijze de verkoopkantoren en de kolenmijnondernemingen aan de uitvoering der controles dienen mede te werken. Met het opleggen van deze verplichting tot het doen van mededelingen en het uitoefenen van controle is de Hoge Autoriteit gebleven binnen het kader van de bevoegdheden welke zij ontleent aan de artikelen 5, 47 en 65, 3e lid, van het Verdrag.

*Verzoekster* repliceert dat de invoering van een stelsel waarbij in elk geval afzonderlijk toezicht wordt uitgeoefend op de feitelijke gang van zaken en rechtstreeks kan worden ingegrepen naar gelang van de subjectieve inzichten van de ambtenaren der Hoge Autoriteit — zulks nadat een ontheffing krachtens artikel 65 werd verleend — zou neerkomen op toekenning van een geheel nieuwe bevoegdheid aan de Hoge Autoriteit; immers de in die bepaling bedoelde ontheffing is gebaseerd op een voorafgaande procedure van onderzoek, welke zich mede dient uit te strekken over de objectieve gevolgen der overeenkomsten. Ter ondersteuning van haar stelling beroept verzoekster zich op het advies van het Hof no. 1-61. Het beroep van de Hoge Autoriteit op de tot dusver gevolgde praktijk kan haar dan ook niet baten.

*Verweerster* erkent weliswaar dat het voorafgaande onderzoek naar de in artikel 65 gestelde voorwaarden niet mag worden vervangen door een controle-systeem, zoals met het verzoek om herziening van artikel 65 werd beoogd — naar aanleiding waarvan het Hof zijn negatief advies 1-61 gaf — doch betoogt anderzijds, dat de in artikel 15 tot 17 der bestreden beschikkingen gegeven regels met zodanig stelsel niets gemeen hebben, daar deze artikelen geen afwijking van artikel 65, lid 2, sub c), toelaten. In plaats van aan de Hoge Autoriteit een geheel nieuwe bevoegdheid toe te kennen vloeien de gewraakte bepalingen veeleer rechtstreeks voort uit de in artikel 65 van het Verdrag aan de Hoge Autoriteit zelf opgelegde verplichtingen. De voorafgaande beoordeling van de gevolgen der uitvoering van de onderhavige overeenkomsten — die een aanmerkelijke wijziging brengen in een reeds geruime tijd toegepaste verkooporganisatie en op de markt een aanzienlijk versterkte mate van concurrentie moeten doen ontstaan — is uiteraard aan tal van onzekerheden onderhevig. Dit is de reden, waarom het E.G.K.S.-Verdrag in artikel 65 aan de Hoge Autoriteit bevoegdheden toekent, die ten doel hebben te waarborgen, dat de gevolgen, die bij de beschikking op het ontheffingsverzoek verwacht worden, ook werkelijk intreden.

Het is praktisch onmogelijk, dat men bij een juridisch en economisch zo gecompliceerde situatie, een regeling treft waarbij de onzekerheid aangaande de feitelijke gevolgen van de toegelaten overeenkomsten door de inhoud dier overeenkomsten zelf uitgesloten kan

worden. Geen van de bevoegdheden van de Hoge Autoriteit in de artikelen 15 tot 17 is bedoeld of geëigend om onmiddellijk in te grijpen in de ondernemingsbeslissingen van de verkoopkantoren. In geen geval kan de uitoefening van bedoelde bevoegdheden in de plaats treden van de bij artikel 65, lid 2, sub c), aan de mededinging toegedachte rol;

b) *De structuur van de twee verkoopkantoren en hun positie op de markt gezien in het licht van artikel 65, lid 2, sub c), van het Verdrag*

Volgens *verzoekster* zijn de beide verkoopkantoren, waarvoor bij de bestreden beschikkingen ontheffing werd verleend, opzettelijk zo samengesteld, dat het machtsevenwicht tussen de beide groepen van ondernemingen – welke geenszins autonoom zijn, doch veeleer een eenheid vormen – verzekerd is, hetgeen de mededinging op de gemeenschappelijke markt onrechtmatig beperkt in de zin van het arrest no. 13-60.

De gelijkheid van structuur der beide groepen heeft betrekking, zowel op de omvang en de afzet van de produktie en de soorten produkten die in iedere groep worden geproduceerd, als op de juridische en economische positie van de betrokken ondernemingen, immers de interne organisatie en de verkoopreglementen van de twee verkoopkantoren zijn gelijk en beide werken samen in de twee organisaties „Ruhrkohlen-Treuhand GmbH" en „Ruhrkohlen-Beratung GmbH". Dit feit, bezien in het licht der economische wetenschap en ervaring, moet de verwachting bevestigen dat deze beide verkooporganisaties gelijkgericht zullen optreden, hetgeen in strijd is met artikel 65, lid 2, sub c).

Overigens zou het voorbehoud van bevoegdheden bedoeld in de artikelen 15, 16 en 17 van de aangevallen beschikkingen, hetwelk hierboven onder punt a) werd gewraakt – ook al ware het rechtens geoorloofd – niet de door het Verdrag vereiste handhaving der mededinging kunnen verzekeren. Het is onmogelijk voor de Hoge Autoriteit om van geval tot geval na te gaan „of de gedragingen der ondernemingen door de inhoud en de werking der overeenkomsten, dan wel door de appreciatie van de omstandigheden zijn bepaald".

*Verweerster* verzet zich tegen de beweringen waarmede verzoekster tracht aan te tonen dat de verkooporganisaties van het Ruhrbekken in werkelijkheid één enkele eenheid vormen en wijst er op dat de aangevallen beschikkingen een aantal bepalingen bevatten, die juist ten doel hebben de zelfstandigheid van ieder der verkoopkantoren te verzekeren, met name de overwegingen nos. 7, 8, 21, 27 en 31 en de artikelen 2, 4 en 7. Al kan de Hoge Autoriteit niet bij voorbaat de mogelijkheid uitsluiten dat de kolenmijnondernemingen van het Ruhrbekken in strijd met de overeenkomsten en de bepalingen der ontheffingsmaatregelen nemen om een uniform afzetsysteem te bewerkstelligen, zij kon daarom nog niet — op grond van deze enkele verdenking — de ontheffing van de verbodsbepaling ten aanzien van de aan haar voorgelegde overeenkomsten weigeren.

Verweerster, die niet bestrijdt dat beide verkooporganisaties, vooral gelet op de daartoe gesloten overeenkomsten, alsmede op de totale hoeveelheden der door beide groepen ondernemingen gewonnen, respectievelijk geproduceerde kolen en cokes, een zekere gelijkenis vertonen, stelt echter dat dit beeld een niet onaanzienlijke wijziging ondergaat wanneer men op de verschillende kolensoorten let. Zij verschaft hiervoor cijfermateriaal. De geografische verdeling over het Ruhrbekken van de tot de twee groepen behorende kolenmijnondernemingen laat eveneens bepaalde verschillen zien.

Het is dus onjuist om vol te houden dat de beide groepen van gelijke structuur zijn. Bovendien zou een duidelijk verschillende organisatie, waarbij een der verkoopkantoren wat zijn positie als aanbieder op de markt betreft, een aanzienlijk overwicht zou hebben verkregen, ertoe hebben kunnen leiden dat mededinging tussen de beide groepen a priori was uitgesloten.

Het is overigens voor de Hoge Autoriteit onmogelijk invloed uit te oefenen op de totstandkoming van de aan haar ter goedkeuring voorgelegde kartelovereenkomsten indien deze in overeenstemming zijn met de in artikel 65, lid 2, sub a) t/m c), vermelde voorwaarden.

Er bestaat geen specifieke — en wetenschappelijk vaststaande — economische theorie omtrent de gedragingen van duopolisten, welke op het onderhavige geval kan worden toegepast.

Verweerster stelt daarenboven dat het niet aangaat uitsluitend de deelmarkt van de Bondsrepubliek in ogenschouw te nemen en dan te stellen dat de twee verkoopkantoren de macht tot prijsbepaling hebben welke artikel 65, lid 2, lid c), verbiedt. Het aandeel van een kartel in de afzet op een deelmarkt mag slechts in aanmerking worden genomen – zoals het Hof in zijn arrest 13-60 heeft gedaan – voor de vraag of er *sprake is* van een macht tot prijsbepaling, maar voor de vraag of deze macht tot prijsbepaling *zich tot een „belangrijk gedeelte" van de betrokken produkten uitstrekt,* heeft het Hof niet op de deelmarkt van de Bondsrepubliek, doch uitsluitend op de gemeenschappelijke markt als geheel gelet.

*Verzoekster* wijst in haar repliek op de, naar haar mening, innerlijke tegenstrijdigheid in de redenering van verweerster, die na ontkend te hebben dat de beide groepen een gelijke structuur bezitten, stelt dat een minimumconcurrentie tussen de beide verkooporganisaties onderling en met de andere eenheden op de gemeenschappelijke markt zich slechts kan ontplooien indien zij ongeveer dezelfde kolensoorten en -grootten op de markt kunnen aanbieden.

Uit het feit dat het aantal bij de „Geitling" aangesloten mijnen, welke aan waterwegen zijn gelegen, groter is dan dat van de „Präsident", kan niet, zoals verweerster doet, worden afgeleid dat „Geitling" ten opzichte van de geografische verdeling van de aangesloten ondernemingen een gunstiger positie zou innemen: voor een dergelijke conclusie zou immers een duidelijk inzicht vereist zijn in meerdere factoren welke verweerster niet in haar beschouwingen heeft betrokken. De argumenten van laatstgenoemde kunnen bijgevolg geenszins de stelling van verzoekster aantasten dat de structuur van de beide groepen identiek is. Deze stelling wordt nog bevestigd door het feit dat in elk van beide kantoren ondernemingen zijn vertegenwoordigd, die door de overheid worden gecontroleerd, en wel in dier voege, dat zij in die kantoren in vrijwel gelijke omvang en aantal deelnemen. Deze verdeling over de twee verkoopkantoren geldt ook voor die ondernemingen, die zich in het bijzonder toeleggen op de verkoop aan derden evenals voor de ondernemingen, die nauwe verbindingen met de aardolie-industrie onderhouden, hetzelfde geldt voor de kolenmijn-

ondernemingen, die het eigendom zijn van grote staalfabrieken en in hoofdzaak voor het eigen gebruik van hun aandeelhouders produceren.

Onder deze omstandigheden zullen de twee verkooporganisaties, zelfs al zouden ze niet in openlijke strijd met de ontheffingsbeschikkingen handelen, krachtens hun opzet en structuur — beschouwd in verband met hun positie op de markt — een onderling afgestemd marktgedrag willen en moeten volgen. Aangezien men geen concurrentie op leven en dood tussen hen kan verwachten, zullen de omstandigheden hen noodzaken zich als een economische eenheid te gedragen, zonder dat het noodzakelijk is daartoe formele of informele contacten te onderhouden. Om haar stelling over de prijsverstarring waartoe het oligopolie veelal leidt, te ondersteunen, beroept verzoekster zich op de economische theorie ontwikkeld door Fellner en Rothschild en op de ervaring opgedaan bij de Amerikaanse anti-trust-wetgeving.

De harmonisatie van het zakelijk beleid der twee groepen wordt nog vergemakkelijkt door het feit dat zij een ontmoetingsplaats hebben in de „Ruhrkohlen-Treuhand GmbH" en in de „Ruhrkohlen-Beratung GmbH". Zowel de verkoopkantoren als hun gemeenschappelijke diensten zijn gevestigd in dezelfde gebouwen aan de Frau Bertha-Krupp-Strasse 5, te Essen.

Zelfs al is het waar dat de taken van „Treuhand" en „Beratung" in vergelijking met het verleden zijn ingekrompen, zo kunnen toch de mechanische en elektronische verwerking van de van beide verkoopkantoren afkomstige gegevens, de algemene studies van de energiemarkt, het verrichten van research en het maken van reclame voor Ruhrkolen, even zovele voortreffelijke middelen vormen ter bevordering van een op elkaar afgestemd gedrag van beide verkoopkantoren.

Verzoekster stelt ten slotte dat het niet juist is om — gelijk verweerster doet — een tegenstelling te construeren tussen de gemeenschappelijke markt en de deelmarkt van de Duitse Bondsrepubliek, die globaal de helft vormt van de gemeenschappelijke markt. Zij verwijt verweerster bovendien de gegevens met betrekking tot de verkoop op de verschillende deelmarkten — welke gegevens onmisbaar zijn om te kunnen beoordelen of er inderdaad van concurrentie sprake is — niet te hebben onderzocht.

*Verweerster* merkt hiertegen op dat haar argumentatie geen tegenstrijdigheid bevat wanneer daarin wordt gewezen op structurele geschillen tussen de beide verkoopkantoren, doch tegelijkertijd wordt erkend dat beide kantoren van een vergelijkbare economische kracht zijn. Deze vergelijkbaarheid welke geen identieke structuur insluit, vindt nog bevestiging in de beschouwingen van verzoekster in zake de verdeling over de beide kantoren van: de door de Staat gecontroleerde ondernemingen, ondernemingen die zich bijzonder hebben toegelegd op verkoop aan derden en ondernemingen die nauw gelieerd zijn aan de olieindustrie.

Op dit punt verschaft verweerster in haar conclusie van dupliek cijfermateriaal waaruit de juistheid van haar stelling moet blijken. Zij verstrekt eveneens nadere gegevens met betrekking tot de interne structuur en de werking van de „Ruhrkohlen-Treuhandgesellschaft" en van de „Ruhrkohlen-Beratungsgesellschaft". Uit deze feitelijke gegevens leidt verweerster af dat de werkzaamheden van deze beide vennootschappen in het algemeen van technische aard zijn en dat hun samenwerking – gerechtvaardigd in verband met de daardoor verkregen kostenbesparing – de onafhankelijkheid en de doeltreffendheid van beide kantoren niet kan schaden.

Verweerster betoogt voorts dat de macht tot prijsbepaling, waarover de oligopolistische ondernemingen beschikken en die door het arrest 13-60 werd erkend, de door artikel 65, lid 2, sub c), gestelde grens slechts zal bereiken indien de gevolgen van die prijsbepaling dusdanig zijn, dat daardoor het door het Verdrag gewenste minimum aan concurrentie, en de vervulling van de taak die in de artikelen 2, 3, 4 en 5 aan de Gemeenschap gesteld in gevaar kunnen worden gebracht. Immers er moet aandacht worden geschonken aan talrijke omstandigheden – zoals angst voor een prijzenoorlog of een sterke wijziging van de vraag – welke van invloed zijn op de betrekkelijke stabiliteit die een wezenlijk aspect vormt van de normale oligopolistische marktstrategie. Deze factoren doen het resultaat van die strategie onzeker blijven. Op deze wijze wordt het in artikel 65, lid 2, sub c), van het Verdrag verlangde minimum aan mededinging bereikt;

c) *De positie van elk der kantoren, getoetst aan artikel 65, lid 2, sub c)*

Volgens *verzoekster* zou aan de voorwaarden van artikel 65, lid 2, sub c), evenmin voldaan zijn, indien men elk verkoopkantoor op zichzelf, en dus geheel los van het bestaan van het andere, beschouwt. De vergelijking in overweging 25 tussen elk der verkoopkantoren en de Charbonnages de France ten aanzien van de omvang van hun respectieve produkties gemaakt, miskent de betekenis van de bepalingen van artikel 65 van het Verdrag, bij de toepassing waarvan immers – mede in verband met het voorschrift van artikel 83 – de omvang van een reeds voor de inwerkingtreding van het Verdrag bestaande onderneming, geen maatstaf mag vormen voor de toelaatbaarheid van na de inwerkingtreding van het Verdrag tussen ondernemingen gesloten overeenkomsten.

*Verweerster* vat de overwegingen van het arrest 13-60 inzake de vraag van de concurrentie op de kolenmarkt van de Gemeenschap samen en leidt daaruit af, dat verkooporganisaties van het Ruhrbekken, die van gelijke omvang zouden zijn als de Charbonnages de France – hetgeen juist wat hun produktie betreft met elk der verkoopkantoren voor het Ruhrgebied het geval is – het door het Verdrag geëiste minimum aan mededinging op de gemeenschappelijke kolenmarkt niet in gevaar zouden brengen en zij derhalve kunnen worden goedgekeurd.

*Verzoekster* merkt hier tegen op dat de aldus door verweerster uit 's Hofs arrest 13-60 getrokken conclusie, namelijk dat elke organisatie, die niet groter is dan de Charbonnages de France, zou voldoen aan het vereiste van artikel 65, lid 2, sub c), de omzetting zou betekenen van 's Hofs negatieve overwegingen in een positieve stelling. Bovendien heeft verzoekster erop gewezen, dat volgens bedoeld arrest bij een splitsing van de verkooporganisatie voor het Ruhrbekken in drie verkoopkantoren, organisaties zouden ontstaan, die „tot dezelfde orde van grootte (behoren)" als de Charbonnages de France.

*Verweerster* wijst er daarentegen op dat het Hof met betrekking tot de orde van grootte een uitdrukkelijk voorbehoud heeft gemaakt („... welke correcties op ondergeschikte punten ook nodig mogen zijn" ...);

d) *Ten aanzien van de grieven steunende op artikel 65, lid 2, sub a) en b)*

*Verzoekster* betoogt dat ook het in artikel 65, lid 2, sub a) en b), bepaalde werd miskend. De op dit stuk door de Hoge Autoriteit in de overwegingen van de bestreden beschikkingen aangevoerde argumenten houden geen rekening met het concrete geval, doch zouden van toepassing kunnen zijn op vrijwel iedere overeenkomst door de kolenmijnondernemingen met het oog op de gemeenschappelijke verkoop gesloten. Deze overwegingen zouden met name van toepassing kunnen zijn op een stelsel als bedoeld in het arrest van het Hof in de zaak 13-60.

*Verweerster* merkt hiertegen op dat het niet juist is dat iedere gemeenschappelijke verkoop leidt tot de in de motivering der bestreden beschikkingen beschreven verbetering: dit is bij voorbeeld niet het geval wanneer de betrokken produkten slechts door een gering aantal afnemers worden gevraagd.

Indien het al juist is dat de in verband met artikel 65, lid 2, sub a), gegeven motivering ook van toepassing zou kunnen zijn op de overeenkomsten waarop het arrest 13-60 betrekking had, zo is het niet minder waar dat in de beschikking 16-60, waarbij de Hoge Autoriteit de overeenkomst tot oprichting van een eenheidskartel afwees, uitdrukkelijk werd vastgesteld dat deze overeenkomst met genoemde bepaling in overeenstemming was.

Ten aanzien van de voorwaarden bedoeld in artikel 65, lid 2, sub b), wijst verweerster erop dat zij in afdeling VIII van de motivering der litigieuze beschikkingen heeft vastgesteld, dat de overeenkomsten ten dele van meer beperkende aard waren dan ter verkrijging van een betere verdeling noodzakelijk was; de Hoge Autoriteit heeft dan ook aan de ontheffingen een aantal beperkingen en voorwaarden verbonden, welke juist ten doel hadden met de eisen van deze verdragsbepaling rekening te houden.

Het bepaalde in artikel 65, lid 2, sub a) en b), verzet er zich overigens niet tegen dat beide verkoopkantoren een identieke structuur vertonen. Het betreft hier een vraag welke uitsluitend in artikel 65, lid 2, sub c), wordt geregeld.

In haar conclusie van repliek stelt *verzoekster* nader dat de grief met betrekking tot de in artikel 65, lid 2, sub a), omschreven voorwaarden beschouwd moet worden als een klacht over gebrekkige motivering.

Met betrekking tot artikel 65, lid 2, sub b), stelt verzoekster uitdrukkelijk dat er geen dwingende redenen bestonden die de instelling van niet meer dan twee verkoopkantoren eisten.

*Verweerster* repliceert hierop dat, wanneer eenmaal is vastgesteld dat de overeenkomsten waarvoor ontheffing wordt gevraagd essentiëel zijn voor de verbetering van de verdeling, zij niet heeft te beoordelen of de instelling van drie of meer verkooporganisaties in gelijke mate tot die verbetering zou bijdragen;

4. *Ten aanzien van het middel détournement de pouvoir*

Uitgaande van haar bewering, welke reeds ter ondersteuning van het middel van schending van het Verdrag nader werd ontwikkeld, dat het voortdurend toezicht waaraan de Hoge Autoriteit de verkoopkantoren heeft onderworpen slechts begrepen kan worden indien men aanneemt dat verweerster niet volledig overtuigd was van de conformiteit der overeenkomsten met artikel 65, lid 2, leidt *verzoekster* vervolgens daaruit af dat de Hoge Autoriteit haar bevoegdheid tot het verlenen van ontheffing heeft gebruikt tot een ander doel dan dat waartoe deze haar werd verleend.

*Verweerster* bestrijdt dit middel met een verwijzing naar haar argumenten in zake het middel schending van het Verdrag voorgedragen met betrekking tot de waardering der verplichtingen tot het doen van mededelingen en het uitoefenen van toezicht gelijk deze in de artikelen 15 tot 17 der bestreden beschikkingen werden voorzien;

## IV — Procedure

Overwegende dat het proces het normale verloop heeft gevolgd;

dat het Hof, gezien het voorlopig rapport van de Rechter-Rapporteur en gehoord de Advocaat-Generaal, in zijn zitting van 10 maart 1964

besloot, zonder voorafgaande instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan;

Overwegende dat de pleidooien zijn gehouden ter zitting van 21 april 1964;

Overwegende dat de Advocaat-Generaal op 14 mei 1964 heeft geconcludeerd;

## TEN AANZIEN VAN HET RECHT

### A – Ten aanzien van de ontvankelijkheid

Overwegende dat verweerster geen bezwaar heeft opgeworpen ten aanzien van de ontvankelijkheid van het beroep en dat er geen aanleiding bestaat om zulks ambtshalve te doen;

dat het beroep ontvankelijk is;

### B – Ten principale

1. *TEN AANZIEN VAN HET MIDDEL VAN SCHENDING VAN WEZENLIJKE VORMVOORSCHRIFTEN*

Overwegende dat verzoekster stelt, dat bij gebreke van een publikatie *in extenso* van de goedgekeurde overeenkomsten en besluiten de gronden der aangevallen beschikkingen een onvolledige weergave bevatten van het door de Hoge Autoriteit goedgekeurde stelsel;

Overwegende intussen dat de motivering der betreffende beschikkingen een toetsing mogelijk moet maken van de aard der goedgekeurde overeenkomsten aan de eisen van het Verdrag;

dat het daartoe voldoende is, dat gelijk in casu is geschied, de krachtens artikel 65 gegeven ontheffingen de hoofdpunten der overeenkomsten, waarop zij betrekking hebben, vermelden;

dat trouwens verweerster de volledige tekst der goedgekeurde overeenkomsten en besluiten als bijlage bij het verweerschrift heeft overgelegd;

dat verzoekster, aldus in staat gesteld om de onvolledigheid der weergave van de hoofdzaken der goedgekeurde overeenkomsten en besluiten aan te geven, noch bij repliek noch bij de mondelinge behandeling zodanige nalatigheid heeft gesteld;

dat bij onderzoek van de overgelegde stukken van zodanige nalatigheid niet is gebleken;

dat derhalve de grief ongegrond is;

Overwegende dat verzoekster voorts stelt, dat de aangevallen beschikkingen onvoldoende duidelijk maken in hoeverre de gemeenschappelijke verkoop bij zou dragen tot een duidelijke verbetering van de verdeling van de betrokken produkten als vereist bij artikel 65, lid 2, sub a), noch in hoeverre de onderhavige overeenkomsten onmisbaar zijn voor het bereiken van dit doel, zoals vereist bij artikel 65, lid 2, sub b), en met name dat deze beschikkingen slechts stellen dat de goedgekeurde overeenkomsten „van groot belang" zijn voor het bereiken van een betere verdeling der produkten, terwijl het Verdrag vereist dat zij daarvoor onmisbaar zijn;

Overwegende dat de in overweging 26 der aangevallen beschikkingen ten dezen aanzien gegeven gronden beknopt doch duidelijk de voordelen van de gemeenschappelijke verkoop door de goedgekeurde verkoopkantoren uiteenzetten naar de eis van deze verdragsbepaling;

dat het bestaan van deze voordelen door verzoekster niet wordt betwist;

dat een vergelijking van de redactie der aangevallen beschikkingen in de vier officiële talen der Gemeenschap doet blijken dat het verschil in terminologie, waarop zich de verzoekster beroept, wezenlijke betekenis mist;

dat derhalve deze grief ongegrond is;

Overwegende dat verzoekster vervolgens beweert dat de Hoge Autoriteit haar oordeel, dat de overeenkomsten onmisbaar zouden zijn voor het bereiken van de gestelde doeleinden zonder van meer beperkende aard te zijn dan voor het doel van de overeenkomsten noodzakelijk is, onvoldoende heeft gemotiveerd;

dat de aangevallen beschikkingen door de hoofdzaken der voorgelegde overeenkomsten en besluiten samen te vatten en de voordelen van een gemeenschappelijke verkoop vast te stellen de elementen bevatten, noodzakelijk voor een beoordeling hunner wettigheid ten aanzien van de bij artikel 65, lid 2, sub b), gestelde voorwaarde, waar deze beoordeling opgaat in een vergelijking van de inhoud der overeenkomsten met het goedgekeurde doel;

dat daarbij betekenis en strekking der onderscheiden bedingen van de overeenkomsten niet voor ieder beding op zichzelf behoeven te worden beoordeeld, maar in het verband van de gehele overeenkomst kunnen worden beschouwd;

dat derhalve, hoewel de Hoge Autoriteit bij de uitoefening van haar economisch geaarde beoordelingsbevoegdheden de ter ontheffing voorgelegde overeenkomsten in al hun onderdelen moet onderzoeken voor bedingen, welke haar van meer beperkende aard dan voor het doel van de overeenkomst noodzakelijk is voorkomen, de goedkeuring moet weigeren, dan wel de beperkende uitwerking daarvan door het stellen van voorwaarden moet tegengaan, zij intussen niet verplicht is om voor elk beding op zichzelf uiteen te zetten waarom dit niet met artikel 65, lid 2, sub b), in strijd is;

dat derhalve deze grieven geen steek houden;

2. *TEN AANZIEN VAN DE MIDDELEN VAN SCHENDING VAN HET VERDRAG, VAN ONBEVOEGDHEID EN VAN DÉTOURNEMENT DE POUVOIR*

a) *Het controlesysteem*

Overwegende dat verzoeker stelt dat bij de aangevallen beschikkingen het Verdrag is geschonden en de grenzen der aan de Hoge Autoriteit toekomende bevoegdheden zijn overschreden, aangezien de

daarin opgenomen artikelen 15 tot en met 17, door de Hoge Autoriteit of haar diensten het recht toe te kennen om bepaalde handelingen der Verkoopkantoren goed te keuren, ten gevolge zouden hebben dat de bij artikel 65, lid 2, binnen nauwkeurig omschreven grenzen aan de Hoge Autoriteit toegekende bevoegdheid wordt vervangen door een naar vrij goedvinden uit te oefenen bevoegdheid van enkel beambten, waarbij elke rechterlijke waarborg of controle ten behoeve van de belangen van derden ontbreekt;

Overwegende dat de Hoge Autoriteit krachtens artikel 65, lid 2, derde alinea, aan haar ontheffingen de voorwaarden kan verbinden welke zij met het oog op de aard en het belang der goedgekeurde overeenkomsten noodzakelijk acht, ten einde de inachtneming der bij artikel 65, lid 2, eerste alinea, gestelde vereisten voor de gehele duur der ontheffing te waarborgen;

dat deze bevoegdheid van de Hoge Autoriteit is begrensd door het doel, waartoe zij is toegekend en door de algemene beginselen van het Verdrag;

dat het bij de gewraakte bepalingen voorziene toezicht kennelijk bestemd is om de Hoge Autoriteit haar taak te vergemakkelijken en te voorkomen dat de goedgekeurde Verkoopkantoren misbruik zouden maken van de met het Verdrag in overeenstemming geachte overeenkomsten en zich zouden gedragen op een wijze welke met de ontheffingen, en meer in het algemeen met de bepalingen van het Verdrag, in strijd is;

Overwegende dat trouwens, wanneer de Hoge Autoriteit bij de uitoefening van haar toezicht gedwongen zou zijn zich uit te spreken op een wijze, die de belangen van derden kan aantasten, zodanige uitspraak dient te worden gedaan in de bij artikel 15 van het Verdrag voorziene vormen;

dat de aangevallen beschikkingen zulke uitspraken voorzien, met name in de vorm der bij hun artikelen 15 (3) genoemde vaststellingen en aanvullende ontheffingen;

dat verzoekster de toekenning van deze bevoegdheden tot vaststelling of ontheffing in strijd met het Verdrag acht;

Overwegende wat betreft de bevoegdheden toegekend aan de Hoge Autoriteit zelf, dat het gaat om normale wilsuitingen welke de Hoge Autoriteit ook bij gebreke van een bijzondere bepaling zou kunnen doen;

dat derhalve de omstandigheid, dat de artikelen 15 der aangevallen beschikkingen voor bepaalde handelingen welke de inhoud der goedgekeurde afspraken kunnen wijzigen een voorafgaande uitspraak verlangen, niet onverenigbaar is met het Verdrag;

dat trouwens deze vaststellingen en ontheffingen beschikkingen in de zin der artikelen 15, 33 en 35 van het Verdrag zijn en derhalve onderworpen aan alle regels bij deze bepalingen voorzien;

Overwegende daarentegen dat de aangevallen beschikkingen bij hun artikelen 15 (3) ten onrechte afzonderlijk melding maken van de diensten van de Hoge Autoriteit, alsof deze op zichzelf stonden;

dat de diensten van de Hoge Autoriteit geen eigen hoedanigheid bezitten en slechts onder haar verantwoordelijkheid kunnen optreden;

dat de aangevallen beschikkingen derhalve de beschikkingsbevoegdheid alleen aan de Hoge Autoriteit hadden moeten voorbehouden, met dien verstande dat deze regels kan treffen voor een uitoefening daarvan onder haar eigen verantwoordelijkheid en het inachtneming van de regels van het Verdrag;

dat derhalve deze afzonderlijke vermelding der diensten rechtsgrond mist en dus in de aangevallen beschikkingen niet kan worden gehandhaafd;

dat voornoemde vermelding van het overige der aangevallen beschikkingen kan worden afgesplitst, zodat met een nietigverklaring van de in haar artikelen 15 (3) voorkomende woorden „of haar diensten" kan worden volstaan;

Overwegende dat verzoekster bovendien stelt dat de omvang van het toezicht, waaraan de Hoge Autoriteit de Verkoopkantoren heeft onderworpen, ervan blijk geeft dat verweerster zelf niet van de overeenstemming der overeenkomsten met artikel 65, lid 2, overtuigd is;

dat deze grief in wezen inhoudt, dat de Hoge Autoriteit bij de vaststelling van de bedoelde voorwaarden van oordeel zou zijn geweest dat de aan haar goedkeuring onderworpen overeenkomsten slechts aan de vereisten van artikel 65, lid 2, van het Verdrag zouden voldoen, indien daarbij dit toezicht werd voorzien;

dat zij zich schuldig zou hebben gemaakt aan détournement de pouvoir, door aldus haar ontheffingsbevoegdheid voor een ander doel te gebruiken dan waarvoor deze haar was verleend;

Overwegende dat de Hoge Autoriteit niet het recht kan worden ontzegd een overeenkomst goed te keuren, wanneer zij erkent dat deze ten gevolge van het stellen van zekere voorwaarden aan de belanghebbenden niet tot de bij artikel 65 verboden gevolgen zal leiden;

dat de neiging der voormaals goedgekeurde Verkoopkantoren voor Ruhrkolen zich niet aan de grenzen der ontheffingen te houden welke in overweging 38 der aangevallen beschikkingen wordt geconstateerd, trouwens op zichzelf reeds geëigend is om het voorziene toezicht te rechtvaardigen;

dat derhalve, behoudens het hierboven overwogene met betrekking tot de woorden „of haar diensten" vervat in de artikelen 15 (3) der aangevallen beschikkingen, de onderhavige grief moet worden verworpen;

b) *De vereisten gesteld bij artikel 65, lid 2, sub b) en c)*

Overwegende dat verzoekster beweert, dat de goedgekeurde overeenkomsten niet aan de eis van artikel 65, lid 2, sub b), van het Verdrag beantwoorden, omdat de beperking van het aantal Verkoopkantoren voor Ruhrkolen tot slechts twee niet onmisbaar is voor het bereiken der beoogde doeleinden en van een meer beperkende aard zou zijn dan voor het doel der overeenkomsten noodzakelijk is;

dat, zo verzoekster al heeft beweerd dat de aangevallen beschikkingen in dit opzicht onvoldoende zijn gemotiveerd, zij toch niet heeft gesteld dat de overeenkomsten in enig ander opzicht niet aan die eis zouden voldoen;

dat derhalve de grief, gegrond op letter b der aangehaalde bepaling, moet worden onderzocht te zamen met de verwante grieven, ontleend aan letter c daarvan; dat immers de vraag of en in hoeverre de gewraakte beperking op zichzelf van beperkende aard is, samenvalt met de vraag of en in hoeverre een beperkt aantal Verkoopkantoren de belanghebbende ondernemingen de macht zou kunnen geven om voor een belangrijk gedeelte van de betrokken produkten op de gemeenschappelijke markt de prijzen vast te stellen, de produktie of de afzet te beheersen of te beperken;

Overwegende dat verzoekster meent, dat de goedgekeurde overeenkomsten niet aan de in artikel 65, lid 2, sub c), vervatte vereisten voldoen, zulks zowel met een beroep op de gelijke structuur der beide verkooporganisaties, die op zichzelf reeds het ontbreken van iedere wederzijdse onafhankelijkheid aan het licht zou brengen, als op de beginselen der economie welke voor oligopolies van toepassing zijn;

Overwegende dat de toetsing der verenigbaarheid van twee Verkoopkantoren voor het Ruhrbekken met de desbetreffende bepalingen van het Verdrag een beoordeling vergt van de toestand der gemeenschappelijke markt, zoals zij op een gegeven ogenblik uit economische feiten en omstandigheden voortvloeit en een beoordeling van de toestand der steenkolenmijnen van het Ruhrbekken in hun onderlinge betrekkingen, zowel als in hun betrekkingen tot andere verwante ondernemingen of organisaties;

dat uit de aangevallen beschikkingen en met name uit hun overwegingen 20 tot en met 25 blijkt, dat de Hoge Autoriteit zich op zulke beoordelingen heeft gebaseerd;

Overwegende dat volgens artikel 33 van het Verdrag het Hof binnen het raam van de toetsing der wettigheid van de handelingen van de Hoge Autoriteit, behoudens het geval van klaarblijkelijke mis-

slag of verzuim, niet mag treden in de beoordeling van de economische feiten of omstandigheden met het oog op welke de aangevallen beschikkingen zijn gegeven;

Overwegende dat weliswaar de inrichting van beide Verkoopkantoren een duidelijke uniformiteit vertoont, zowel wat betreft de omvang van de produktie en de verkoop der verschillende soorten voortgebrachte produkten in iedere groep, als wat betreft de interne organisatie en regeling van hun verkoop;

dat door deze uniformiteit de beide nieuwe Verkoopkantoren op een voet van gelijkheid zijn geplaatst;

dat op een oligopolistische markt het evenwicht en de onafhankelijkheid der daar optredende grote economische eenheden kunnen worden bevorderd, wanneer deze alle van een vergelijkbare economische kracht zijn;

dat dit temeer klemt in het geval van twee organisaties die voorkomen in een zelfde bekken en derhalve tot een directe en voortdurende confrontatie met elkander zijn verplicht;

Overwegende dat verzoekster stelt dat in de onderhavige omstandigheden een stelsel, dat zij een „duopolie" noemt, in het Ruhrbekken geëigend is om de mate van concurrentie welke, naar het arrest 13-60, in het steenkolenbekken van de Ruhr zou moeten worden verzekerd, praktisch ongedaan te maken;

dat het echter op een oligopolistische markt, welke wordt gekenmerkt door een systeem dat door middel van verplichte openbaarmaking van prijslijsten en transporttarieven de doorzichtigheid der door de verschillende ondernemingen toegepaste prijzen waarborgt, bijna onvermijdelijk is dat de prijzen toegepast door eenheden van vergelijkbare economische kracht, ook al staan deze met elkander in een reële concurrentie, zich kenmerken door grote stabiliteit, omdat die doorzichtigheid, zowel voor andere verkopers als voor de kopers, elke individuele poging dezer economische eenheden om door middel van prijsconcurrentie een groter deel van de markt te veroveren, ontmoedigt;

dat dit thans het geval is op de gemeenschappelijke kolenmarkt;

dat echter deze starheid van marktprijzen op zichzelf niet in strijd is met het Verdrag, zolang zij niet het resultaat is van enige, desnoods stilzwijgende, afspraak tussen partijen, maar van het krachtenspel op de markt en van de strategie der onafhankelijke en concurrerende economische eenheden;

Overwegende anderzijds dat de door het Verdrag beoogde mate van concurrentie kan variëren met name naar gelang van de toestand van de markt en het betrekkelijk gewicht der verschillende daaruit voortvloeiende eisen;

dat het niet is uitgesloten, dat in een tijdvak waarin de steenkool blootstaat aan een sterk toegenomen concurrentie van vervangingsprodukten, de vereisten ener rationalisatie van produktie en verkoop van dit aldus in het gedrang gerakende produkt, hetwelk desalniettemin van wezenlijk belang is voor het economische leven, zwaarder wegen dan het waarborgen ener hoge graad van concurrentie tussen de zich in moeilijkheden bevindende ondernemingen, ook al behoeft zulks nog geen uitschakeling van elke concurrentie op de kolenmarkt mee te brengen;

dat in casu moet worden opgemerkt, dat waar het Ruhrbekken nu eenmaal een integrerend onderdeel van de gemeenschappelijke markt voor kolen en staal vormt, de Verkoopkantoren zich bij de huidige ontwikkeling van de handel meer en meer blootgesteld zullen zien aan de mededinging van andere eenheden welke kolen op de markt afzetten;

dat er bovendien nog een tweede element is van steeds toenemende betekenis, en wel de concurrentie welke de steenkool door andere produkten wordt aangedaan;

dat in een dergelijke toestand de belangen van de verbruikers van steenkool reeds worden beschermd doordat zij in de gelegenheid zijn om eventueel op vervangingsprodukten om te schakelen, hetgeen meebrengt dat het toenemend belang van deze factor in rekening moet

worden gebracht bij de beoordeling van de mededingingsgraad en in het licht der algemene doelstellingen van artikel 3 van gewicht kan zijn;

Overwegende dat eveneens moet worden opgemerkt, dat in onderscheid van vroegere ontheffingen voor gemeenschappelijke verkooporganisaties van Ruhrkolen de thans aan de orde zijnde ontheffingen worden gekenmerkt door belangrijke wijzigingen, zoals de uitschakeling van het „gemeenschappelijk bureau" tot verdeling van de bestellingen over de Verkoopkantoren, van de „norm-commissie", van de gemeenschappelijke financiële vereveningsmechanismen, van de gemeenschappelijke exportorganisaties en door de wezenlijke beperking der taken van de „Ruhrkolen-Treuhand GmbH" en de „Ruhrkohlen-Beratung GmbH";

dat derhalve, mede rekening houdend met het door de Hoge Autoriteit ten opzichte van ieder der beide Verkoopkantoren ingestelde toezicht, de verbindingen tussen de beide Verkoopkantoren geen grond opleveren voor het onderdeel, dat daardoor met een afdoende mate van waarschijnlijkheid de daadwerkelijke eenheid van deze beiden zou worden bewerkstelligd en hun aldus de macht zou worden gegeven om voor een belangrijk gedeelte van de betrokken produkten op de gemeenschappelijke markt de prijzen vast te stellen en de produktie of de afzet te beheersen of te beperken;

dat in ieder geval, zo de ervaring al zou aantonen dat dit toch het geval is, de Hoge Autoriteit de plicht zou hebben om de ontheffingen in te trekken of daarvan, overeenkomstig artikel 65, lid 2, vierde alinea, de voorwaarden te wijzigen;

dat er, gelet op de voorgaande overwegingen, geen aanleiding is vol te houden dat onder de huidige omstandigheden het bestaan van twee Verkoopkantoren in het steenkolenbekken van de Ruhr op zichzelf klaarblijkelijk in strijd is met de voorschriften van artikel 65, lid 2, sub c);

dat de ten deze in de overwegingen der aangevallen beschikkingen gegeven gronden vermogen de wijze, waarop de Hoge Autoriteit in casu de haar toekomende technische beoordelingsbevoegdheid heeft uitgeoefend, te rechtvaardigen;

Overwegende dat verzoekster stelt dat, gezien de afmetingen van ieder der beide goedgekeurde Verkoopkantoren, het bestaan van elk daarvan, reeds op zichzelf beschouwd en zonder rekening te houden met het andere, niet in overeenstemming is met artikel 65, lid 2, sub c);

Overwegende dat de grootte van een kartel met het oog op de vereisten van deze bepaling eerst van belang is, wanneer men deze beziet in verband zowel met de grootte van de markt als met de grootte van andere economische eenheden welke op die markt optreden en met dit kartel in mededinging zijn of kunnen treden;

dat in casu ieder der goedgekeurde Verkoopkantoren, hoewel zij een niet onaanzienlijk gedeelte van alle binnen de Gemeenschap aan de markt komende kolen afzetten, andere economische eenheden van een vergelijkbare kracht tegenover zich vindt, die of in hetzelfde kolenbekken of in andere streken van de gemeenschappelijke markt optreden;

dat derhalve gelet op de omvang van ieder Verkoopkantoor in het Ruhrbekken, daaruit niet mag worden afgeleid dat de goedgekeurde overeenkomsten aan ieder van beide groepen van belanghebbende ondernemingen de macht zouden kunnen geven om voor een belangrijk gedeelte van de betrokken produkten op de gemeenschappelijke markt de prijzen vast te stellen, de produktie of de afzet te beheersen of te beperken, noch deze ondernemingen zouden kunnen onttrekken aen een daadwerkelijke mededinging van andere ondernemingen op de gemeenschappelijke markt;

dat derhalve de grieven, ontleend aan artikel 65, lid 2, sub c), ingeroepen uit hoofde van schending van het Verdrag dan wel onvoldoende motivering, niet kunnen slagen;

c) *Het middel van détournement de pouvoir*

Overwegende dat verzoekster nog stelt, dat de aan de bestreden beschikkingen ten grondslag liggende economische beoordelingen het gebrek van détournement de pouvoir vertonen;

dat zij echter heeft nagelaten deze grief nader uit te werken en elementen aan te voeren, waaruit zodanige détournement de pouvoir zou kunnen blijken;

dat veel meer uit haar uiteenzetting blijkt, dat zij het middel klaarblijkelijke miskenning van het Verdrag en dat van détournement de pouvoir heeft gebezigd zonder daartussen scherp te onderscheiden, zodat de behandeling van deze beide middelen samenvalt en kan worden volstaan met de vaststelling dat het Hof bij zijn onderzoek der grieven geen feiten heeft gevonden, waaruit het bestaan van détournement de pouvoir zijdens de Hoge Autoriteit blijkt;

dat derhalve dit middel moet worden verworpen;

**Ten aanzien van de kosten**

Overwegende dat volgens artikel 69, paragraaf 2, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie de in het ongelijk gestelde partij in de kosten wordt verwezen, voor zover zulks is gevorderd;

dat verweerster de veroordeling van verzoekster in de kosten heeft gevorderd;

dat het in het onderhavige geval, aangezien verzoekster in haar voornaamste middelen heeft gefaald, billijk is dat zij de kosten van het geding draagt;

Gezien de processtukken;

Gehoord het rapport van de Rechter-Rapporteur;

Gehoord partijen in haar pleidooien;

Gehoord de conclusie van de Advocaat-Generaal;

Gelet op de artikelen 15, 33 en 65 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal;

Gelet op het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen voor Kolen en Staal;

Gelet op het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen;

## HET HOF VAN JUSTITIE

Rechtdoende,

**Verwerpt het beroep, behoudens het hieronder besliste:**

**Vernietigt de woorden „of haar diensten", voorkomend in de artikelen 15 (3) der aangevallen beschikkingen;**

**Veroordeelt verzoekster in de kosten;**

**Ontzegt het meer of anders gevorderde.**

Aldus door het Hof gewezen en ondertekend te Luxemburg op vijftien juli negentienhonderdvierenzestig.

DONNER HAMMES TRABUCCHI
DELVAUX ROSSI LECOURT STRAUSS

Uitgesproken ter openbare zitting gehouden te Luxemburg op vijftien juli negentienhonderdvierenzestig.

*De Griffier,* *De President,*
A. VAN HOUTTE A. M. DONNER